

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів та економічної безпеки

06-03-314 М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних завдань та самостійної роботи із
навчальної дисципліни
«Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу»
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійними програмами «Фінанси, банківська справа
та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок» та «Управління фінансово-
економічною безпекою» спеціальності 073 «Менеджмент» денної та
заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості ННІЕМ
Протокол № 2 від 21 вересня 2023 р.

Рівне – 2023

Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи із навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійними програмами «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» та «Управління фінансово-економічною безпекою» спеціальності 073 «Менеджмент» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Ляхович О.О., Трусік М.Ю. Рівне: НУВГП, 2023. 45 с.

О.О. Ляхович, к.е.н., доцент кафедри фінансів та економічної безпеки

М.Ю. Трусік, к.е.н., асистент кафедри фінансів та економічної безпеки

Відповідальний за випуск: Мельник Л.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та економічної безпеки

Керівник (гарант) освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»:

Мельник Л.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та економічної безпеки

Керівник (гарант) освітньої програми «Управління фінансово-економічною безпекою»:

Ляхович О.О., к.е.н., доцент кафедри фінансів та економічної безпеки

ЗМІСТ

Загальні положення.....	4
Тематичний зміст навчальної дисципліни.....	5
Методичні рекомендації до проведення практичних занять.....	7
Практичне заняття № 1. Теоретико-організаційні основи фінансового менеджменту.	7
Практичне заняття № 2. Система забезпечення фінансового менеджменту підприємств.....	9
Практичне заняття № 3. Фінансова звітність суб'єктів бізнесу.....	11
Практичне заняття № 4. Управління грошовими потоками.....	14
Практичне заняття № 5. Вартість грошей у часі.....	19
Практичне заняття № 6. Управління інвестиціями.....	24
Практичне заняття № 7. Заснування бізнесу та управління прибутковістю.....	29
Практичне заняття № 8. Управління капіталом та оцінка вартості бізнесу.....	33
Практичне заняття № 9. Управління інвестиціями.....	38
Практичне заняття № 10. Дохідність та ризик бізнесу.....	41
Рекомендована література.....	44

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна дисципліна «Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу» посідає важливе місце в професійній підготовці майбутніх магістрів. Розвиток навичок управління фінансами підприємства має неоціненне значення у підготовці майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, оскільки фінансовий менеджмент є сполучною ланкою між теорією фінансів, бухгалтерським і фінансовим обліком та системою менеджменту підприємства.

Метою дисципліни «Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу» є формування теоретичних знань і практичних навичок фінансового управління підприємствами різних організаційно-правових форм та різних форм власності в умовах ринкової економіки, стратегічного та оперативного-тактичного фінансового менеджменту, а також опанування основних підходів щодо вибору, обґрунтування та реалізації найбільш ефективних фінансових рішень у процесі управління.

Предметом дисципліни «Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу» є стратегічне та оперативного-тактичне управління бізнесом, спрямоване на максимізацію фінансових результатів та максимізацію добробуту його власників.

Завданнями дисципліни «Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу» є:

- формування комплексного розуміння механізму управління фінансами підприємств;
- оволодіння методичним інструментарієм фінансового менеджменту;
- оволодіння методикою розроблення фінансової стратегії діяльності підприємства з врахуванням його фінансово-економічного стану та положення на ринку;
- формування навичок застосування системного підходу при розробленні політики управління прибутком, інвестиційної політики, політики управління активами підприємства, при визначенні вартості капіталу та оптимізації його структури, а також правильного та своєчасного застосування інструментів антикризового фінансового управління.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

- теорію та практику управління фінансами підприємства;

- методику визначення фінансової стратегії і тактики управління фінансово-економічною безпекою підприємства;

вміти:

- визначати вартість грошей у часі;
- аналізувати фінансові звіти відповідно до потреб фінансового управління;
- здійснювати управління грошовими потоками, прибутком, інвестиціями, активами, капіталом та зобов'язаннями підприємства;
- проводити фінансове планування та прогнозування;
- визначати дохідність та ризик бізнесу.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Особливе місце у ході вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу» належить практичним заняттям, на яких відбувається закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях, семінарських заняттях та в процесі самостійної роботи над дисципліною. Перелік основних тем практичних занять з навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» наведений у таблиці 1.

Таблиця 1. – Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Теоретико-організаційні основи фінансового менеджменту	2
2.	Система забезпечення фінансового менеджменту підприємств	2
3.	Фінансова звітність суб'єктів бізнесу	2
4.	Управління грошовими потоками	2
5.	Вартість грошей у часі	2
6.	Заснування бізнесу та управління прибутковістю	2
7.	Управління активами	2
8.	Управління капіталом та оцінка вартості бізнесу	2
9.	Управління інвестиціями	2
10.	Дохідність та ризик бізнесу	2
	Разом	20

Самостійна робота студента полягає у поглибленні знань та умінь під час вивчення тем навчальної дисципліни. Перелік основних завдань самостійної роботи з навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» наведений у таблиці 2.

Таблиця 2. – Завдання для самостійної роботи

№ п/п	Назви тем практичних занять	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Роль фінансової стратегії підприємства у стратегічному управлінні підприємством	7	9
2	Нормативно-правове забезпечення фінансово-економічної діяльності підприємства	7	9
3	Характеристика показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності підприємства	7	9
4	Особливості складання планів надходжень і використання грошових коштів підприємства.	7	9
5	Оцінка впливу факторів на величину прибутку	6	8
6	Формування та розподіл чистого прибутку	7	9
7	Стратегія і тактика управління активами	6	9
8	Світовий досвід визначення вартості капіталу підприємства	6	9
9	Інвестиційна політика підприємства	6	9
10	Форми диверсифікації фінансових ризиків підприємства	7	8
Всього		80	108

Самостійна робота потребує опрацювання додаткової навчальної літератури, нормативних документів, наукових праць та періодичних наукових видань, використання фінансової, податкової, статистичної та управлінської звітності. Систематизація теоретико-практичної інформації з вказаних джерел дозволить виконати поставлені завдання перед студентом, а також закріпити набуті знання на лекційних та практичних заняттях та розвинути практичні навички здійснення управління фінансами підприємства

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема: Теоретико-організаційні основи фінансового менеджменту

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про сутність фінансового менеджменту, його мету, функції та значення як невід'ємної частини загальної системи управління підприємством.

Програмні запитання:

1. Сутність фінансового менеджменту.
2. Мета та задачі фінансового менеджменту.
3. Принципи та функції фінансового менеджменту.
4. Механізм фінансового менеджменту.

Обговорення теоретичних питань:

1. Наведіть характерні ознаки фінансового менеджменту як:
 - системи раціонального управління фінансами підприємства;
 - органу управління фінансами підприємства;
 - форми підприємницької діяльності.
2. Мета та основні завдання фінансового менеджменту.
3. Основні принципи фінансового менеджменту.
4. Функції фінансового менеджменту, форми їх реалізації.
5. Основна дилема фінансового менеджменту: ліквідність чи рентабельність?
6. Стратегія і тактика фінансового менеджменту.
7. Узгодження коротко- і довгострокових завдань фінансової політики підприємства.

Практичні завдання:

Завдання 1.1. Розкрийте сутність та відобразіть графічно механізм фінансового менеджменту.

Завдання 1.2. Розкрийте та відобразіть графічно структурно-логічну схему фінансового механізму управління капіталом суб'єкта

господарювання, де ви проходили останнього разу практичну підготовку.

Завдання 1.3. На основі аналізу навчальних, методичних і наукових джерел з питань фінансового менеджменту систематизуйте особливості стратегічного, проблемно-орієнтованого, оперативно-тактичного фінансового менеджменту з погляду на специфіку цілей і завдань, особливостей організації і сфери використання.

Завдання 1.4. Визначте сутність фінансової рівноваги підприємства та її місце в системі цілей стратегічного, проблемно-орієнтованого та оперативно-тактичного фінансового менеджменту. Систематизуйте параметри та критерії фінансової рівноваги на підприємстві.

Методичні рекомендації

Механізм фінансового менеджменту – це сукупність узгоджених між собою вироблених на основі фінансової політики управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів підприємства та організацією обороту його коштів.

Головними елементами фінансового механізму є:

- організаційне, інформаційне, нормативне, правове забезпечення;

- регулювання фінансової діяльності суб'єкта господарювання (державне, внутрішнє, ринкове);

- фінансові методи – спосіб впливу фінансових відносин на господарський процес (планування, прогнозування, кредитування, самофінансування, оподаткування, система стимулювання, принципи ціноутворення, трастові операції, факторинг, оренда, лізинг, система розрахунків, інвестування тощо);

- фінансові важелі - прийом дії фінансових методів (собівартість, ціна, дохід, прибуток, види кредитів, процентні ставки, фінансові санкції, ставки податків, вклади, пайові внески, відрахування у фонди, орендна плата, лізингові й факторингові платежі, форми розрахунків, інвестиційний дохід, дисконт, рівень дивідендних виплат тощо);

- фінансові інструменти - будь-яка договірна угода, згідно з якою відбувається збільшення активів одного суб'єкта господарювання і фінансових зобов'язань іншого контрагента (договори оренди, договори лізингу, договори трасту, договори офшорів, договори застави, цінні папери, ціни, дисконт, відрахування в резервний капітал та цільові фонди, амортизаційні відрахування та ін.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема: Система забезпечення фінансового менеджменту підприємств

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про особливості організації та систему забезпечення фінансового менеджменту на підприємстві.

Програмні запитання:

1. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту.
2. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту.
3. Фінансовий аналіз діяльності підприємства.
4. Системи і методи фінансового планування.
5. Система внутрішнього фінансового контролю та контролінгу.

Обговорення теоретичних питань:

1. Сутність організаційного забезпечення фінансового менеджменту
2. Зобразити графічно схему фінансового менеджменту як системи управління фінансовими ресурсами.
3. Фінансова служба в системі управління підприємством.
4. Охарактеризуйте принципи побудови організаційного забезпечення фінансового менеджменту за ієрархічною і функціональною ознаками та за центрами відповідальності.
5. Інформаційне забезпечення системи управління фінансами підприємства та його користувачі.
6. забезпечення управління фінансами.
7. Охарактеризуйте показники інформаційного забезпечення із зовнішніх джерел фінансового менеджменту
8. Охарактеризуйте показники інформаційного забезпечення із зовнішніх джерел фінансового менеджменту
9. Сутність фінансового аналізу та його види
10. Методи фінансового планування

Практичні завдання:

Завдання 2.1. Систематизуйте спільні та відмінні риси професійної діяльності:

- 1) керівника підприємства і фінансового менеджера;
- 2) головного бухгалтера підприємства і фінансового менеджера.

Зробіть висновки.

Завдання 2.2. Побудуйте загальну структуру управління

фінансовими ресурсами для самостійно обраного підприємства. Визначте місце фінансової служби в системі управління цим підприємством та її склад, а також визначте підхід, який використано при формуванні організаційної системи фінансового управління підприємством.

Обґрунтуйте фактори, які впливають на організацію фінансового управління на підприємстві. Зробіть висновки.

Завдання 2.3. Систематизуйте потреби користувачів фінансової інформації про підприємство. Визначте, які інформаційні потреби стають пріоритетними для різних користувачів на різних стадіях життєвого циклу підприємства. Обґрунтуйте відмінності у інформаційних потребах різних користувачів залежно від специфіки діяльності підприємства – розмірів і масштабів діяльності підприємства, організаційно-правової форми, видів продукції, рівня соціальної відповідальності та ін. Зробіть висновки.

Завдання 2.4. Визначте особливості інформаційного забезпечення фінансового менеджменту для самостійно обраного підприємства. Обґрунтуйте основні джерела інформаційного забезпечення у розрізі внутрішнього та зовнішнього походження. Зробіть висновки.

Методичні рекомендації

Порівняльну характеристику професійної діяльності фінансового менеджера та інших керівників підприємства необхідно здійснювати з позиції стратегічної орієнтації, професійної та інформаційної компетентності, цілей, типу мислення, а також способів і можливостей реалізації ідей та залучення ресурсів.

Фінансова служба підприємства – це структурні підрозділи та посадові особи, що організують і забезпечують фінансову роботу на підприємстві.

Зовнішні користувачі - це ті підприємства чи фізичні особи, які мають певні фінансові інтереси й зацікавлені в інформації про підприємство. До них належать: засновники, учасники (інвестори); орган до сфери управління якого належить підприємство; органи державного контролю і регулювання; банківські та кредитні установи; постачальники та інші кредитори; клієнти (покупці, замовники); громадськість; аудитори (зовнішні); конкуренти

Внутрішні користувачі - це керівники, управлінський персонал і працівники підприємства (директор, бухгалтер, фінансист, економіст, робітники, ін.), профспілки.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема: **Фінансова звітність суб'єктів бізнесу**

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про призначення фінансової звітності підприємства, набуття практичних навичок застосування методів і прийомів аналізу фінансових звітів та проведення комплексного оцінювання фінансового стану підприємства.

Програмні запитання:

1. Баланс підприємства.
2. Звіт про фінансові результати (сукупний дохід) підприємства.
3. Звіт про рух грошових коштів.
4. Звіт про власний капітал.
5. Фінансова звітність суб'єктів малого бізнесу.
6. Показники результативності бізнесу.

Обговорення теоретичних питань:

1. Визначте склад фінансової звітності підприємства.
2. Призначення основних компонентів фінансової звітності
3. Послідовність аналізу фінансової звітності
4. Розкрийте основні напрямки фінансового аналізу в рамках функцій фінансового менеджменту.
5. Зміст основних розділів бухгалтерського балансу підприємства.
6. Взаємозв'язок між активом і пасивом балансу.
7. Види оцінок, які використовують для визначення балансової вартості активів.
8. Склад зобов'язань і забезпечень підприємства.
9. Склад та структура звіту про фінансові результати підприємства.
10. Види надходжень та витрат коштів, які пов'язані з операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю підприємства.
11. Алгоритм визначення чистого прибутку підприємства.
12. Характеристика основних розділів звіту про рух грошових коштів підприємства.
13. Характеристика звіту про власний капітал підприємства.
14. Порядок оцінювання власного капіталу підприємства.
15. Особливості звітності суб'єктів спрощеної системи оподаткування.

16. Основні напрями та завдання аналізу фінансової звітності підприємства.
17. Методи і прийоми фінансового аналізу підприємства.
18. Групи показників оцінки фінансового стану підприємства.
19. Оцінка фінансового стану підприємства з урахуванням ступеня ліквідності активів.
20. Методика визначення типу фінансової стійкості підприємства.

Практичні завдання:

Завдання 3.1. Проаналізуйте баланс підприємства (за вибором студента) з позиції його відповідності критеріям позитивного балансу та з позицій наявності «хворих статей». Зробіть висновки.

Методичні рекомендації

Баланс підприємства можна вважати в цілому позитивним, якщо валюта балансу в кінці звітного періоду збільшилась в порівнянні з початком звітного періоду, темпи приросту оборотних активів перевищують темпи приросту необоротних активів, власний капітал підприємства перевищує позиковий і темпи його зростання перевищують темпи зростання позикового капіталу, темпи приросту дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості є приблизно однаковими, частка чистого оборотного капіталу (робочий капітал) в оборотних активах повинна бути більше 10%, коефіцієнт покриття більше 1,0.

„Хворими” статтями балансу підприємства вважаються такі значення та тенденції показників: зменшення валюти балансу за звітний період внаслідок зменшення оборотних активів, невідповідність між темпами приросту дебіторської та кредиторської заборгованості, збитки підприємства, перевищення темпів приросту необоротних активів над темпами приросту оборотних активів, власний капітал підприємства не перевищує його позиковий капітал, перевищення темпів зростання позикового капіталу над темпами зростання власного капіталу, збільшення коефіцієнта зносу основних засобів, значення коефіцієнта покриття менше 1, менш ніж 10% частка робочого капіталу в оборотних активах.

Завдання 3.2 Розрахуйте та проаналізуйте показники на основі фінансової звітності підприємства (за вибором студента), що характеризують рентабельність господарюючого суб'єкта. Складіть аналітичну таблицю. Проведіть оцінку рівня та динаміки

рентабельності підприємства за окремими показниками. Надайте обґрунтовані аналітичні висновки.

Методичні рекомендації

Інформаційним забезпеченням аналізу рентабельності підприємства є форма №1 «Баланс» та форма №2 «Звіт про фінансові результати». Аналіз рентабельності підприємства здійснюється за допомогою системи таких основних показників: рентабельність продукції за валовим прибутком операційна рентабельність продажу, чиста рентабельність продажу, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу.

У процесі аналізу необхідно дослідити отримані під час розрахунків значення та динаміку перелічених показників рентабельності. За результатами аналізу рентабельності надаються висновки про ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства (у розрізі аналізованих показників)

Завдання 3.3. Проведіть попереднє оцінювання фінансового стану підприємства на основі фінансової звітності (за вибором студента) за допомогою показників динаміки методу „золотого правила економіки” шляхом порівняння темпів їх змін Зробіть висновки.

Методичні рекомендації

Метод „золотого правила економіки” показує збалансованість темпів зміни чистого прибутку від реалізації товарів, власного капіталу й сукупних активів представлено

Оптимальним є співвідношення (золоте правило економіки), що базується на їхньому взаємозв'язку:

$$Трп > Трв > Тра > 100\%, \quad (10. 1)$$

де Трп , Трв , Тра – відповідно темпи зміни чистого прибутку, обсягу реалізації, суми активів (капіталу). Це співвідношення означає, що:

– прибуток зростає більш високими темпами, ніж обсяг реалізації продукції, а, відповідно, це свідчить про відносне зниження витрат виробництва та обігу;

– обсяг продажу зростає більш високими темпами, ніж активи (капітал) підприємства, тобто ресурси підприємства використовуються більш ефективно;

– економічний потенціал (майно) підприємства зростає порівняно з попереднім періодом.

Завдання 3.4. Під час аудиту фінансової звітності виявлено помилку в нарахуванні зносу основних засобів адміністративного призначення попереднього звітного періоду: замість 4000 грн. помилково було нараховано 400 грн. Що потрібно робити в даній ситуації?

Методичні рекомендації:

Першочергово потрібно визначити суму помилки. Потім відкоригувати залишок нерозподіленого прибутку на початок звітного періоду. У Звіті про власний капітал (форма №4) за звітний період у рядку «Виправлення помилок» за графою «Нерозподілений прибуток» вписати суму відкориговано залишку. Із урахуванням виправленої помилки заповнити рядок «Скоригований залишок на початок року» форми №4. Потім відкоригувати Звіт про фінансові результати за попередній період: сума адміністративних витрат збільшується на суму помилки грн., фінансовий результат (прибуток від операційної діяльності та прибуток від звичайної діяльності до оподаткування) зменшується на суму помилки., податок на прибуток зменшується на суму податку, прибуток від звичайної діяльності та чистий прибуток зменшується на відкоригованого залишку.

Також необхідно відкоригувати Звіт про власний капітал за попередній період: у рядку «Чистий прибуток (збиток) за звітний період» зазначається сума чистого прибутку зі скорегованого Звіту про фінансові результати за попередній період – сума відкоригованого залишку.

У Примітці до фінансової звітності (пояснювальній записці) слід зазначити зміст помилки, її суму, статті фінансових звітів, що зазнали коригування.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема: Управління грошовими потоками

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про формування та управління грошовими потоками на підприємстві, набуття практичних навичок визначення грошових потоків, проведення основних напрямів аналізу ефективності грошових потоків, їх планування, а також аналітичного обґрунтування фінансово-управлінських заходів щодо оптимізації руху грошових коштів підприємства.

Програмні запитання:

1. Роль та місце управління грошовими потоками у фінансовому менеджменті.
2. Класифікація грошових потоків підприємства та їх характеристика.
3. Суть, мета та принципи управління грошовими потоками.
4. Механізм оптимізації грошових потоків на підприємстві

Обговорення теоретичних питань:

1. Економічна сутність грошового потоку.
2. Охарактеризуйте чинники визначення ефективного управління грошовими потоками на підприємстві?
3. Назвіть основні класифікаційні ознаки грошових потоків на підприємстві.
4. В чому полягають особливості грошових потоків від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності?
5. Яка відмінність між позитивним та негативним грошовими потоками? Яка структура вхідних грошових потоків на підприємстві?
6. Які фактори впливають на абсолютну суму грошового потоку? Які шляхи збільшення абсолютної суми грошового потоку?
7. В чому полягає економічна сутність та відмінність між поняттями «чистий прибуток» та «чистий грошовий потік»?
8. Наведіть модель перерахунку чистого прибутку у грошовий потік внаслідок операційної діяльності.
9. Чому прибуток від продажу активу віднімається при перерахунку чистого прибутку у грошовий потік внаслідок операційної діяльності?
10. Опишіть етапи управління грошовими потоками

Практичні завдання:

Завдання 4.1. За даними бухгалтерського обліку станом на 31.12.2020 року має місце інформація, яка наведена у таблиці 3.1. Обсяг реалізованої продукції за звітний рік склав 2 260 тис. грн.

Згідно наведених даних розрахуйте:

1. Позитивний та негативний грошовий потоки.
2. Валовий і чистий грошовий потоки.
3. Коефіцієнт ліквідності грошових потоків.
4. Коефіцієнт ділової активності грошового потоку.
5. Чистий рух грошових коштів окремо в розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Запропонуйте та обґрунтуйте заходи фінансового менеджменту щодо покращення ситуації на підприємстві

Таблиця 4.1. – Вихідні дані

№	Показники	Сума, тис. грн.
1	Кошти, отримані від покупців за реалізовану продукцію	950
2	Виплачена заробітна плата	90
3	Виплачені дивіденди акціонерам	40
4	Сплачено податки	60
5	Отримано кошти за реалізоване устаткування (майно)	75
6	Погашено довготермінову позику	115
7	Отримано доходи майбутніх періодів	50
8	Кошти, сплачені постачальнику за отриману сировину	350
9	Придбано програмне забезпечення	10
10	Сплачено відсотки по банківському кредиту	7
11	Надійшли основні засоби на умовах фінансової оренди	175
12	Викуплено акції власної емісії	140
13	Проведено бартерну операцію	330
14	Отримано дивіденди	15
15	Продаж довготермінових активів	50

Завдання 4.2. Засновник підприємства має намір інвестувати 100 000 грн. власного капіталу. У ході планування витрат він має врахувати такі умови:

- річна оренда виробничого приміщення буде коштувати 75 000 грн;
- придбання виробничого устаткування та обладнання – 130 000 грн;
- витрати на заробітну платню (оклади) щомісяця становлять 10 000 грн;
- витрати на сировину щомісяця – 4 000 грн.;
- адміністративні витрати – 1 500 грн.;
- інші витрати – 2 000 грн.

Період нарахування амортизації для виробничих машин – 15 років. Заплановано отримувати щомісячний дохід у розмірі 30 000 грн. На початку виробничої діяльності залучено короткотерміновий кредит у розмірі 30 000 грн терміном на один рік під 37 % річних.

Скласти баланс на початок та кінець року та звіти про фінансові результати за рік й рух грошових коштів протягом року за таких умов: кредит отримано та майно придбано в один день – 1 січня; річні платежі за кредит здійснюються у кінці року – 31 грудня; ставка податку на прибуток – 18 %.

Методичні рекомендації:

Вхідним (позитивним) грошовим потоком є надходження грошових коштів і їхніх еквівалентів від операційної діяльності, надходження від інвестиційної діяльності, мобілізація фінансових ресурсів на ринку капіталів.

Вихідним (негативним) грошовим потоком є використання грошових коштів і їхніх еквівалентів: оплати рахунків контрагентів, фінансування реальних і фінансових інвестицій, погашення заборгованості, сплати податків, виплати дивідендів.

Валовий грошовий потік характеризує всю сукупність надходжень або витрат коштів

Чистий грошовий потік – це різниця між вхідним і вихідним грошовими потоками.

Коефіцієнт ліквідності грошового потоку, $КЛ_{ГП}$ показує рівень збалансованості надходжень і витрачання грошових коштів та можливість поточного обслуговування поточних зобов'язань. Чим більше значення даного показника, тим ліквідним є підприємство.

$$КЛ_{ГП} = \frac{ПГП}{НГП} \quad (3.1.)$$

де ПГП – позитивний грошовий потік;

НГП – негативний грошовий потік.

Коефіцієнт ділової активності грошового потоку, $КДА_{ГП}$ характеризує рівень його віддачі. Позитивною є тенденція до його зростання.

$$КДА_{ГП} = \frac{O_{\text{реал.}}}{ВГП} \quad (3.2.)$$

де $O_{\text{реал.}}$ – обсяг реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

ВГП – валовий грошовий потік.

Таблиця 4.2 – Надходження та витрачання грошових коштів у розрізі видів діяльності

Види діяльності	Надходження (+) Вхідний грошовий потік	Витрати (-) Вихідний грошовий потік
Операційна	<p>Від реалізації продукції, послуг. Аванси отримані від суб'єктів господарювання.</p> <p>Від погашення дебіторської заборгованості.</p> <p>Інші надходження</p>	<p>Придбання сировини, матеріалів, напівфабрикатів у постачальників. Сплата заборгованості постачальникам.</p> <p>Аванси, надані постачальникам. Виплати заробітної платні працівникам.</p> <p>Сплачені податки до бюджету та позабюджетних фондів.</p> <p>Інші виплати під час операційної діяльності</p>
Інвестиційна	<p>Продаж довготермінових активів. Дивіденди, відсотки, інші надходження від довгострокових фінансових інвестицій.</p> <p>Надходження від повернення інших фінансових укладень.</p>	<p>Придбання довготермінових активів. Капітальні активи.</p> <p>Надання довготермінових позик іншим суб'єктам господарювання</p>
Фінансова	<p>Отримання довго- та короткотермінових кредитів і позик від банків та фінансових інституцій.</p> <p>Надходження від емісії цінних паперів.</p> <p>Отримане цільове фінансування.</p>	<p>Повернення довго- та короткотермінових кредитів та позик фінансовим інституціям.</p> <p>Виплата дивідендів.</p> <p>Викуп акцій власної емісії.</p>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема: **Вартість грошей у часі**

Мета: засвоєння та поглиблення знань з питання оцінки вартості грошей у часі, з'ясування основних чинників, що впливають на майбутню та поточну вартість грошей, набуття практичних навичок використання існуючих способів нарахування відсотків та визначення параметрів фінансової ренти з метою прийняття фінансово-управлінських та інвестиційних рішень.

Програмні запитання:

1. Сутність і необхідність визначення вартості грошей у часі для здійснення фінансових розрахунків.
2. Методичний інструментарій визначення вартості грошей у часі.
3. Методика простих і складних процентів.
4. Методика визначення майбутньої та теперішньої вартості ануїтету.
5. Концепція і методичний інструментарій врахування інфляції у фінансових розрахунках

Обговорення теоретичних питань:

1. Які основні причини і чому гроші втрачають свою вартість?
2. Як інфляція впливає на втрату вартості грошей з часом?
3. Чому ризик зменшує вартість грошей з часом?
4. Що таке ризик ліквідності?
5. Як схильність до ліквідності впливає на зміну вартості грошей з часом?
6. Що таке майбутня вартість грошей?
7. Як визначають теперішню та майбутню вартість грошей?
8. Для чого визначають теперішню вартість грошей?
9. Як називається процентна ставка при визначенні теперішньої вартості грошей?

Практичні завдання:

Завдання 5.1. Підприємству необхідно погасити кредит $30000 + 5000 \times N$ грн. вартістю $15 + N$ % річних, який взятий на 5 років. Умовами договору встановлена схема погашення кредиту, що полягає у здійсненні рівномірних платежів, які необхідно сплачувати після першого року користування кредитом протягом всього терміну,

передбаченого договором. Визначте суму платежів, які необхідно сплачувати щороку.

Завдання 5.2. Підприємство має дві альтернативні можливості придбання обладнання.

За першим варіантом умовами договору передбачено, що підприємство повинно щоквартально сплачувати банку (лізингодавцю) $250+100xN$ грн. протягом 10 років.

За другим варіантом підприємство може придбати аналогічне обладнання, за яке відразу необхідно сплатити $10000+400xN$ грн.

Дисконтна ставка - $10+N\%$. Запропонуйте керівництву підприємства оптимальний варіант інвестування.

Завдання 5.3. Підприємство має сплачувати фінансово-кредитній установі 50 000 грн чотири роки поспіль, ануїтет звичайний, тобто платіж відбувається наприкінці періоду. Фірма-одержувач платежів кладе отримані суми на поточний рахунок у комерційний банк під 15% річних.

- 1) Визначте майбутню вартість ануїтету.
- 2) Розрахуйте суму ануїтетного платежу за умови нарахування пренумерандо (на початок періоду).
- 3) Який варіант «врахування» оберете ви як менеджер?

Завдання 5.4. Підприємству необхідно отримати за вкладенням коштів дохідність (реальну) на рівні $12\%+N\%$ за прогнозованого темпу інфляції $8\%+N\%$.

Якою має бути номінальна відсоткова ставка, щоб одержати повернення коштів з урахуванням рівня падіння купівельної спроможності? Відповідно

Завдання 5.5. Визначте річний темп та індекс інфляції, якщо відповідно до прогнозу економічного і соціального розвитку країни очікується середньомісячний темп інфляції у розмірі $1+N/10\%$.

Завдання 5.6. Розрахуйте реальну річну процентну ставку на майбутній рік, якщо номінальна річна ставка за опціонами і ф'ючерсними операціями на фондовій біржі на наступний рік очікується в розмірі 15%, а прогнозований місячний темп інфляції становить $1+N/10\%$.

Примітка: Потрібно розрахувати річний темп інфляції, а потім підставити значення номінальної процентної ставки і річного темпу інфляції у формулу Фішера.

Завдання 5.7. Визначте номінальну майбутню вартість вкладу з урахуванням інфляції на основі такої інформації:

- першопочаткова сума вкладу становить $10+N$ тис. грн.;
- реальна річна ставка, що використовується для нарощення суми вкладу, складає $10+N/2$ %;
- місячний темп інфляції -1%;
- загальний період інвестування -3 роки при нарахуванні процентів один раз у рік.

Примітка: розраховуємо річний темп інфляції, потім номінальну процентну ставку та майбутню вартість вкладу (на основі номінальної ставки)

Завдання 5.8. Визначте теперішню вартість грошових засобів, якщо очікувана номінальна майбутня вартість грошових засобів складає $200+10\cdot N$ тис. грн.;

- реальна процентна ставка становить $8+N/2$ %;
- річний темп інфляції становить 8%;
- період дисконтування складає 4 роки.

Примітка: Потрібно розрахувати теперішню вартість грошових засобів за номінальною процентною ставкою.

Завдання 5.9. Визначте реальну майбутню вартість вкладу, якщо:

- обсяг інвестицій становить $100+50\cdot N$ тис. грн.;
- номінальна процентна ставка становить $10+N/2$ %;
- місячний індекс інфляції становить 1,005;
- період дисконтування складає 3 роки.

Примітка: спочатку потрібно визначити річний темп інфляції, потім реальну процентну ставку, за якою здійснити розрахунок нарощеної суми.

Завдання 5.10. На фондовому ринку пропонується до продажу облігація одного з підприємств за ціною 90 ум. од. за одиницю. Вона була випущена строком на 3 роки, до погашення залишилося 2 роки. Її номінал при випуску визначений в 100 ум. од. Процентні виплати по облігації здійснюються один раз на рік за ставкою 30% до номіналу. З урахуванням рівня ризику даного типу облігації очікувана норма інвестиційного прибутку приймається у розмірі 35% на рік. Необхідно визначити реальну ринкову вартість облігації і її відповідність ціні продажу.

Методичні рекомендації

Концепція вартості грошей у часі полягає в тому, що вартість Розрахунок суми простого процента у процесі нарощення вартості першопочаткового вкладу проводиться за формулою:

$$S = P \cdot n \cdot i \quad (4.1)$$

де P - сума першопочаткового вкладу ; i - процентна ставка; n – період нарахування відсотків.

Тоді майбутню вартість вкладу з урахуванням суми процента можна визначити за формулою:

$$FV = P + I = P \cdot (1 + n \cdot i) \quad (4.2)$$

Майбутня сума вкладу у процесі його нарощення за складними процентами розраховується за формулою:

$$FV_c = P \cdot (1 + i)^n \quad (4.3)$$

Відповідно сума процента визначається як:

$$I_c = FV_c - P \quad (4.4)$$

Розрахунок теперішньої вартості грошових засобів у процесі дисконтування за складними процентами проводиться за такою формулою:

$$PV_c = \frac{FV}{(1+i)^n} \quad (4.5)$$

де r - дисконтна ставка або ставка капіталізації, що є процентною ставкою, за якою майбутні грошові потоки приводяться до теперішньої вартості.

Відповідно сума дисконту в цьому випадку визначається за формулою:

$$D_c = FC - PV_c \quad (4.6)$$

Звідси можна визначити середню процентну ставку:

$$i = \left(\frac{FV_c}{PV_c} \right)^{1/n} - 1 \quad (4.7)$$

Ефективна процентна ставка у процесі нарощення вартості грошових засобів за складними процентами визначається за формулою:

$$i_e = \left(1 + \frac{i}{n} \right)^n - 1 \quad (4.8)$$

Майбутня вартість аннуїтету на умовах попередніх платежів (пренумерандо) розраховується за формулою:

$$FVA_{pre} = R \cdot \frac{(1+i)^n - 1}{i} \cdot (1+i) \quad (4.9)$$

Розрахунок *майбутньої вартості аннуїтету*, що здійснюється на умовах наступних платежів (*постнумерандо*), проводиться за формулою:

$$FVA_{post} = R \cdot \frac{(1+i)^n - 1}{i} \quad (4.10)$$

Для розрахунку *теперішньої вартості аннуїтету*, що здійснюється на умовах *попередніх платежів*, застосовується формула:

$$PVA_{pre} = R \cdot \frac{1 - (1+i)^{-n}}{i} \cdot (1+i) \quad (4.11)$$

Теперішньої вартості аннуїтету, що здійснюється на умовах **постнумерандо** розраховується за формулою:

$$PVA_{post} = R \cdot \frac{1 - (1+i)^{-n}}{i} \quad (4.12)$$

Для прогнозування *річного темпу інфляції* (TI_p) застосовується така формула:

$$t_{інфл}^{рік} = (1 + t_{інфл}^{міс})^{12} - 1 \quad (4.13)$$

де $t_{інфл}^{міс}$ – очікуваний середньомісячний темп інфляції у наступному періоді, виражений десятковим дробом.

Річний індекс інфляції розраховується на основі річного або місячного темпу інфляції за формулами:

$$I_{інфл}^{рік} = 1 + t_{інфл}^{рік}, \text{ або } I_{інфл}^{рік} = (1 + t_{інфл}^{міс})^{12} \quad (4.14)$$

Методичний інструментарій формування *реальної процентної ставки* з урахуванням фактора інфляції базується на прогнозованому номінальному її рівні на фінансовому ринку і результатах прогнозу темпів інфляції. В основі розрахунку реальної процентної ставки з урахуванням фактора інфляції лежить *модель Фішера (Fisher effect)*, що має такий вигляд:

$$i_{реал} = \frac{i_{ном} - t_{інфл}}{1 + t_{інфл}}, \quad (4.15)$$

$$i_{ном} = i_{реал} + t_{інфл} + i_{реал} \times t_{інфл}, \text{ або } \quad (4.16)$$

$$i_{ном} = (1 + i_{реал})(1 + t_{інфл}) - 1 \quad (4.17)$$

де $i_{реал}$ - реальна процентна ставка (фактична або прогнозована у визначеному періоді); $i_{ном}$ - номінальна процентна ставка.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ, АКТИВАМИ, КАПІТАЛОМ, ІНВЕСТИЦІЯМИ ТА РИЗИКАМИ БІЗНЕСУ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема: Заснування бізнесу та управління прибутковістю

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про особливості управління прибутком підприємства на стадіях його формування і розподілу, методологічні засади операційного аналізу, механізм операційного левериджу та напрями його використання, сутність і типи дивідендної політики підприємства, набуття практичних навичок проведення операційного аналізу для розв'язання фінансових і виробничих завдань підприємства, а також обґрунтування оптимальної дивідендної політики підприємства.

Програмні запитання:

1. Аналіз безбитковості в роботі підприємств.
2. Цільове планування прибутку.
3. Операційний важіль, та його складові.
4. Точка безбитковості, запас фінансової міцності та операційний важіль.
5. Фінансовий механізм управління операційним прибутком.
6. Управління розподілом прибутку та дивідендна політика підприємства.
7. Напрями капіталізації прибутку підприємства

Обговорення теоретичних питань:

1. У чому економічна сутність прибутку?
2. Який порядок оподаткування прибутку підприємств в Україні?
3. Охарактеризуйте процес формування чистого прибутку підприємства.
4. З'ясуйте сутність процесу розподілу та використання прибутку.
5. У чому полягає суть аналізу безбитковості?
6. Сутність аналізу безбитковості та його призначення.
7. Методи розрахунку безбиткового обсягу виробництва.
8. Фактори впливу на безбитковий обсяг виробництва.
9. Планування прибутку підприємства та роль запасу фінансової міцності
10. Сутність та дія операційного важеля.

11. Розрахунок запасу фінансової міцності та впливу операційного важеля.

Практичні завдання:

Завдання 6.1. Підприємець планує реалізувати на ринку зошити за ціною 2,8 грн., при цьому оптова ціна складає 1,9 грн., орендна плата за місце на ринку становить 300 грн. на місяць, а заробітна плата реалізатора складає 650 грн.

1. Визначте точку безбитковості.
2. Як зміниться точка безбитковості, якщо орендна плата підвищиться до 450 грн. на місяць?
3. Як зміниться точка безбитковості за умови, що орендна плата залишиться такою ж, але оптова ціна зошита зменшиться на 0,2 грн.?
4. Скільки товару необхідно реалізувати, щоб отримати прибуток у сумі 500 грн.?
5. Побудуйте графік точки безбитковості.
6. Визначте, який розмір прибутку можна отримати при рівні продажів 500 і 700 одиниць продукції.
7. Як зміниться точка безбитковості, якщо з'явиться можливість підняти ціну реалізації з 2,8 до 3,0 грн.?
8. Який запас фінансової міцності за очікуваного обсягу реалізації 600 одиниць товару?
9. Якщо підприємець запланує продавати два види товарів – 600 зошитів за ціною 2,9 грн. (оптова ціна – 1,9 грн.) і 300 альбомів для малювання за ціною 6,2 грн. (оптова ціна – 3,8 грн.), яким буде поріг рентабельності для кожного виду продукції і для бізнесу загалом?

Завдання 6.2. Підприємство реалізує 12500 од. продукції за ціною 118 грн./ од., норма прибутку 9%. Підприємство працює в межах релевантного діапазону.

Структура витрат на одиницю продукції є такою: амортизаційні відрахування – 13%, заробітна плата адміністративно-управлінського персоналу – 17%, заробітна плата працівників основного виробництва – 29%, сировина – 10%, матеріали – 5%, енергоносії – 18%, інші (постійні) витрати – 8%.

Спеціалісти відділу маркетингу прогнозують зменшення обсягів реалізації продукції на 32%. Як це вплине на фінансові результати діяльності підприємства? Проведіть операційний аналіз та зробіть висновки щодо зміни фінансового стану підприємства.

Завдання 6.3. На основі наведених даних звіту про фінансові результати підприємства (табл. 6.1) проведіть операційний аналіз його діяльності.

Складіть звіт про фінансові результати підприємства, використовуючи його формат на основі валової маржі, за звітний і попередній періоди. Визначте структуру витрат підприємства, точку безбитковості, валову маржу, коефіцієнт валової маржі, запас фінансової міцності, силу впливу операційного левериджу і прибуток від операційної діяльності. Зробіть висновки.

Таблиця 6.1 – Витяг зі звіту про фінансові результати, тис.грн

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	533990,0	331793,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	413632,0	292491,0
Валовий: прибуток	2090	120358,0	39302,0
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	281406,0	233514,0
Адміністративні витрати	2130	28150,0	23403,0
Витрати на збут	2150	10487,0	11314,0
Інші операційні витрати	2180	309752,0	229481,0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	53375,0	8618,0
збиток	2195		

Завдання 6.4. Діяльність підприємства характеризується такими показниками: виручка від реалізації – 250 тис. грн., змінні витрати – 10 тис. грн., постійні витрати – 70 тис. грн. Визначте:

- скільки відсотків прибутку можна буде зберегти, якщо виручка від реалізації зменшиться на 20%;
- відсоток зниження виручки від реалізації, за якого підприємство повертається до положення в точці безбитковості;
- на скільки відсотків необхідно знизити постійні витрати, щоб при зменшенні виручки на 20% підприємство зберегло 80% очікуваного прибутку.

Завдання 6.5. Діяльність підприємства характеризується такими показниками: виручка від реалізації – 250 тис. грн., змінні витрати – 10 тис. грн., постійні витрати – 70 тис. грн. Визначте:

- скільки відсотків прибутку можна буде зберегти, якщо виручка від реалізації зменшиться на 20%;
- відсоток зниження виручки від реалізації, за якого підприємство повертається до положення в точці беззбитковості;
- на скільки відсотків необхідно знизити постійні витрати, щоб при зменшенні виручки на 20% підприємство зберегло 80% очікуваного прибутку.

Завдання 6.6. Підприємство виготовляє 525 тис. од. продукції. Ціна реалізації становить 520 грн./од. Середні змінні витрати становлять 275 грн./од.

Постійні витрати становлять 51450 тис. грн. Проведіть аналіз чутливості прибутку до 15-відсоткової зміни основних елементів операційного левериджу – зростання ціни, зменшення змінних витрат, зменшення постійних витрат і виручки від реалізації.

В межах зміни кожного з елементів операційного левериджу дайте відповіді на питання:

- як зміниться прибуток;
- на скільки одиниць необхідно змінити обсяг реалізації, щоб сума прибутку залишилися незмінною.

Для перших трьох змін елементів операційного левериджу відповіді подайте у вигляді табл. 6.2.

Таблиця 6.2. – Аналіз чутливості прибутку підприємства при зміні елементів операційного левериджу

Показник	Обсяг ____ одиниць		Обсяг ____ одиниць, що забезпечує вихідний розмір прибутку	
	грн.	у %	грн.	у %
Виручка від реалізації				
Змінні витрати:				
– на одиницю продукції				
– разом				
Валова маржа				
Постійні витрати				
Прибуток				

Методичні рекомендації

Формула точки беззбитковості у натуральному виразі:

$$T_{\text{безб}}^{\text{натур}} = \frac{\text{ПВ}}{\text{Ц}_{\text{од}} - \text{ЗВ}_{\text{од}}} = \frac{\text{ПВ}}{\text{МД}_{\text{од}}} \quad (5.1)$$

Формула беззбитковості у грошовому виразі:

$$T_{\text{безб}}^{\text{варт}} = T_{\text{безб}}^{\text{натур}} \cdot \text{Ц}_{\text{од}} \quad (5.2)$$

або

$$T_{\text{безб}} = \frac{\text{ПВ}}{\text{КМД}} \quad (5.3)$$

КМД – коефіцієнт маржинального доходу.

Коефіцієнт маржинального доходу (КМД) – це співвідношення суми маржинального доходу і суми доходу від реалізації

$$\text{КМД} = \frac{\text{МД}}{\text{В}_{\text{реал}}} \quad (5.4)$$

Запас фінансової міцності – це величина, на яку фактичний (або запланований) обсяг реалізації перевищує точку беззбитковості. Він відображає величину можливого зниження обсягу виробництва і реалізації без ризику покрити затрати. Запас міцності може виражатись у грошовій формі або у процентах.

$$\text{ЗФМ}^{\text{варт}} = \text{В}_{\text{реал}} - T_{\text{безб}}^{\text{варт}} \quad (5.5)$$

$$\text{ЗФМ}^{\%} = \frac{\text{ЗФМ}^{\text{варт}}}{\text{В}_{\text{реал}}} \cdot 100 \quad (5.6)$$

Операційний важіль показує, у скільки разів може змінитися значення прибутку при збільшенні (зменшенні) обсягу продажів. Цей ефект зумовлений різним ступенем впливу динаміки постійних та змінних затрат на формування фінансових результатів діяльності підприємства при зміні обсягу виробництва.

$$\text{ОВ} = \frac{\text{МД}}{\text{П}} \quad (5.7)$$

% зміни прибутку = % зміни виторгу * операційний важіль

Оскільки сила дії операційного важеля залежить від співвідношення постійних та змінних затрат, його можна використовувати для управління структурою затрат підприємства, для вибору оптимальних співвідношень затрат. Якій структурі надати перевагу:

- з переважанням змінних затрат (малий операційний важіль);
- з переважанням постійних затрат (великий операційний важіль).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Тема: Управління активами

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про особливості управління необоротними активами, виробничими запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами підприємства, набуття практичних навичок щодо обґрунтування форм фінансування та використання необоротних активів підприємства, визначення необхідного обсягу та оптимізації оборотних активів підприємства.

Програмні запитання:

1. Сутність активів підприємства з позиції фінансового менеджменту.
2. Управління оборотними активами підприємства.
3. Управління необоротними активами підприємства

Обговорення теоретичних питань:

1. Сутність активів підприємства з позиції фінансового менеджменту
2. Мета та завдання управління активами підприємства
3. Етапи управління формування активів підприємства
4. Управління оборотними активами підприємства
5. Від яких рішень залежить ефективне управління оборотними активами підприємства?
6. Напрями підвищення ефективності використання необоротних активів.
7. Сутність операційного циклу підприємства.
8. Сутність виробничого циклу підприємства
9. Сутність фінансового циклу підприємства
10. Завдання фінансового менеджменту в управлінні запасами підприємства.
11. Види моделей управління запасами підприємства
12. Мета та завдання управління необоротними активами підприємства
13. Етапи управління необоротними активами підприємства

Практичні завдання:

Завдання 7.1. Визначити тривалість операційного, виробничого і фінансового циклів на основі наступних даних:

- середній період обороту запасів сировини, матеріалів – 25 днів;
- середній період обороту незавершеного виробництва – 8 днів;
- середній період обороту запасів готової продукції – 19 днів;
- середній період обороту дебіторської заборгованості – 20 днів;
- середній період обороту кредиторської заборгованості – 16 днів.

Завдання 7.2. Для виробництва готової продукції необхідно три взаємодоповнюючі види сировини. Річна потреба в сировині А складає 30 000 шт., В – 24 500 шт., С – 25 600 шт. Середня вартість доставки однієї партії сировини А – 1200 грн., В – 1500 грн., С – 1400 грн. Середня вартість зберігання одиниці сировини А, В, С на складі відповідно складає 80, 60, 70 грн.

Визначити:

1. Оптимальний середній розмір партії поставки кожного виду сировини;
2. Кількість замовлень, які необхідно розмістити протягом одного року.
3. Інтервал між двома послідовними замовленнями.
4. Обсяг закупівлі сировини в тиждень

Запропонуйте та обґрунтуйте заходи фінансового менеджменту щодо покращення ситуації на підприємстві.

Завдання 7.3. За даними балансу підприємства вартість операційних необоротних активів на початок року становила 14182 тис. грн, на кінець року – 13580 тис. грн, вартість оборотних активів на початок року дорівнювала 3327 тис. грн, на кінець року – 4376 тис. грн.

Завдання 7.4. За даними фінансової звітності суб'єкта господарювання, який є базою для написання магістерської роботи, розрахувати за аналізований період необхідну суму грошових коштів на наступний рік.

Запропонуйте та обґрунтуйте заходи фінансового менеджменту щодо оптимізації показників на підприємстві.

Примітка: Мінімальна сума грошових коштів визначається як відношення операційних витрат за рік до обертання грошових коштів (визначається як відношення обсягу реалізованої продукції, робіт, послуг до середнього залишку грошових коштів і дебіторської заборгованості).

Завдання 7.5. Підприємство звернулося у банк з проханням викупити рахунки – фактури (дебіторську заборгованість) на суму 25 000. Плата за кредит – 22%. Середній термін обертання коштів у розрахунках з покупцем – 8 днів. Комісійна винагорода за факторингове обслуговування 5 %. Визначте плату за факторинг.

Примітка: В основу факторингової операції покладено принцип придбання банком рахунків-фактур підприємств-постачальників за відвантажену продукції, тобто передачу баку права вимагати платежі з покупця продукції. Плата за факторинг складається із плати за кредит та комісійної винагороди.

Завдання 7.6. Підприємство реалізує 400 тис. одиниць продукції по 100 грн./од. Вся продукція реалізується в кредит. Змінні витрати становлять 50 грн./од. Обсяг постійних витрат становить 120 000 грн. Рівень безнадійних боргів становить 5% виручки від реалізації. Період погашення дебіторської заборгованості – 25 днів. При цьому клієнти пропонують підприємству змінити умови кредитної політики:

а) збільшити відстрочку платежу до 35 днів – при цьому фінансові менеджери підприємства очікують, що у разі прийняття цієї пропозиції обсяг продаж зросте на 10%, рівень безнадійних боргів на підприємстві становитиме 2%. Проаналізуйте пропозицію клієнтів та зробіть висновки стосовно доцільності її прийняття, враховуючи, що вартість капіталу, який інвестовано в дебіторську заборгованість, складає 23%.

б) запровадити 3/10 net 30 – при цьому фінансові менеджери підприємства очікують, що у разі прийняття цієї пропозиції обсяг продажів зросте на 10%, 70% продукції оплачуватиметься із дисконтом, період погашення дебіторської заборгованості становитиме 15 днів, рівень безнадійних боргів на підприємстві становитиме 1%. Проаналізуйте пропозицію клієнтів та зробіть висновки стосовно доцільності її прийняття, враховуючи, що у підприємства є можливість інвестувати кошти, що вивільняться з обороту на умовах нарахування 16% річних.

Методичні рекомендації

Операційний цикл – це період повного обороту всієї суми оборотних активів, у процесі якого відбувається зміна окремих їх видів.

$$\text{ТОЦ} = \text{ТВЦ} + \text{ТФЦ}, \quad (6.1)$$

Де ТОЦ – тривалість операційного циклу підприємства, в днях;

ТВЦ – тривалість виробничого циклу;

ПОмз – тривалість фінансового циклу;

Виробничий цикл підприємства – це період обороту матеріальних елементів оборотних активів, з моменту надходження сировини, матеріалів і напівфабрикатів на підприємство до відвантаження виготовленої з них готової продукції покупцям.

Тривалість виробничого циклу підприємства визначається за такою формулою:

$$\text{ТВЦ} = \text{ПОсм} + \text{ПОнз} + \text{ПОгп}, \quad (6.2)$$

де ТВЦ – тривалість виробничого циклу підприємства, у днях;

ПОсм – період обороту середнього запасу сировини, матеріалів і напівфабрикатів, у днях;

ПОнз – період обороту середнього обсягу незавершеного виробництва, в днях;

ПОгп – період обороту середнього запасу готової продукції, у днях.

Фінансовий цикл – період повного обороту коштів, інвестованих в оборотні активи, починаючи з моменту погашення кредиторської заборгованості за отриману сировину, матеріали й напівфабрикати та закінчуючи оплаченою дебіторською заборгованістю за поставлену готову продукцію.

Тривалість фінансового циклу або циклу грошового обігу підприємства визначається за такою формулою:

$$\text{ТФЦ} = \text{ТВЦ} + \text{ПОдз} - \text{Покз}, \quad (6.3)$$

де ТФЦ – тривалість фінансового циклу або циклу грошового обігу підприємства, у днях;

ТВЦ – тривалість виробничого циклу підприємства, у днях;

ПОдз – середній період обороту дебіторської заборгованості, у днях;

Покз – середній період обороту кредиторської заборгованості, у днях.

Оптимальний розмір замовлення (EOQ) визначається за формулою:

$$EOQ = \sqrt{\frac{2 \times \Pi_{p_i} \times B_{\text{дост}_i}}{B_{\text{збер}_i}}} \quad (6.4)$$

де Π_{p_i} – річна потреба в i -му запасі;

$B_{\text{дост}_i}$ – вартість виконання одного замовлення (витрати на доставку одиниці i -го запасу);

$B_{\text{збер}_i}$ – витрати на зберігання одиниці i -го запасу.

Кількість замовлень, які потрібно розмістити протягом одного року (n), визначається за формулою:

$$n = \frac{\Pi_{pi}}{EOQ} \quad (6.5)$$

Інтервал між двома послідовними замовленнями (t) визначається за формулою:

$$t = \frac{250}{n} \quad (6.6)$$

Обсяг закупівлі сировини в тиждень (Q_m) визначається за формулою:

$$Q_m = \frac{2\Pi_{pi}}{k} \quad (6.7)$$

k – кількість тижнів у році

Коефіцієнт участі операційних необоротних активів у загальній сумі активів підприємства розраховується за формулою:

$$K_y = \frac{\overline{BA}_c}{\overline{BA}_c + \overline{OA}_c}, \quad (6.8)$$

де K_y – коефіцієнт участі операційних необоротних активів у загальній сумі активів підприємства;

\overline{BA}_c – середня вартість операційних необоротних активів підприємства в минулому періоді;

\overline{OA}_c – середня сума оборотних активів підприємства в минулому періоді.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Тема: **Управління капіталом та оцінка вартості бізнесу**

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про особливості управління власним і позиковим капіталом підприємства, набуття практичних навичок розрахунку показників вартості власного і позикового капіталу, середньозваженої вартості капіталу та оцінювання факторів, що впливають на її зміну, ефекту фінансового левериджу та обґрунтування оптимальної структури капіталу підприємства за різними критеріями.

Програмні запитання:

1. Економічна сутність капіталу.
2. Види капіталу.
3. Мета, завдання та принципи формування капіталу.
4. Вплив вартості капіталу на ціну підприємства.
5. Оптимізація структури капіталу.
6. Оцінка вартості бізнесу

Обговорення теоретичних питань:

1. Розкрийте економічну сутність капіталу.
2. Охарактеризуйте основну мету та принципи формування капіталу підприємства.
3. Методи визначення потреби у капіталі підприємства.
4. Охарактеризувати схеми фінансування капіталу підприємства.
5. Охарактеризуйте склад основних джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства.
6. Розкрийте особливості політики формування власних фінансових ресурсів підприємства, визначте його особливості, переваги і недоліки.
7. Охарактеризуйте переваги і недоліки позикового капіталу для підприємства.
8. Особливості визначення вартості власного капіталу підприємства та його складових елементів.
9. Особливості визначення вартості позикового капіталу підприємства та його складових елементів.
10. Ефект фінансового левериджу, порядок його розрахунку.
11. Механізм фінансового левериджу та його взаємодія із операційним левериджем.
12. Вплив фінансового ризику підприємства на сукупний ризик його діяльності.
13. Структура капіталу підприємства та основний інструментарій її оптимізації.

Практичні завдання:

Завдання 8.1. Підприємство отримало довгостроковий банківський кредит під 28 % річних. Визначити вартість залученого капіталу, якщо:

- а) підприємство сплачує податок з прибутку в розмірі 25 %;
- б) підприємство має 100 процентну пільгу з оподаткування прибутку.

Завдання 8.2. Ринкова вартість звичайних акцій підприємства складає 450000 грн., привілейовані акції складають 120000 грн., а загальний позиковий капітал – 200000 грн. Вартість власного капіталу дорівнює 14 %, привілейованих акцій – 10 %, а облігацій підприємства – 9 %. Необхідно визначити зважену середню вартість капіталу компанії при ставці податку на прибуток 30 %.

Завдання 8.3. Структуру капіталу підприємства наведено у табл. 8.1. Валовий прибуток підприємства становить 1881 тис. грн. Річна відсоткова ставка за довгостроковим кредитом становить 19%. Відсоткова ставка за облігацією – 16%. Відсоткова ставка за короткостроковим кредитом – 17% річних. Визначте оптимальну структуру капіталу підприємства за критерієм максимізації фінансової рентабельності. Зробіть висновки.

Таблиця 8.1. – Показники діяльності підприємства, тис.грн

Показник	Варіанти структури капіталу		
	1	2	3
<i>Власний капітал</i>			
Прості акції	3750	3750	4750
Привілейовані акції	625	625	500
<i>Позиковий капітал</i>			
Довгостроковий кредит	1250		625
Облігації		1125	500
Короткостроковий кредит	875	1250	
Кредиторська заборгованість	625	375	750
<i>Разом</i>			

Завдання 8.4. Підприємство реалізує 600 од. продукції за ціною 1350 грн./од. Питома вага змінних витрат в ціні реалізації становить 0,45. Питома вага постійних витрат в структурі валової маржі становить 0,6.

За результатами проведеного дослідження ринку було з'ясовано, що підприємство може наростити обсяги виробництва продукції на 30%. Для цього підприємству необхідно наростити виробничі потужності на суму 500 тис. грн., строк корисного використання яких складає 5 років. Придбати нове обладнання можливо в кредит

терміном на 1 рік під 16% річних на умовах щоквартального нарахування відсотків.

Фактично підприємство має таку структуру капіталу: власний капітал – 1000 тис. грн., поточні зобов'язання (поточна кредиторська заборгованість) – 500 тис. грн.

Визначте операційно-фінансовий леверидж підприємства та зробіть висновки стосовно доцільності нарощення обсягів виробництва з фінансової точки зору.

Завдання 8.5. Структура капіталу підприємства є такою: власний капітал – 350 тис. грн., сформований шляхом випуску простих акцій номіналом 5,0 грн.; позиковий капітал – 150 тис. грн. Прибуток від операційної діяльності підприємства складає 95 тис. грн.

У підприємства є потреба залучити додатково 250 тис. грн. Вартість позикового капіталу для підприємства складає 17% річних. При цьому прибуток від операційної діяльності зростає на 45%. Визначте, що вигідніше для підприємства: здійснити випуск акцій чи випуск облігацій. Зробіть висновки.

Завдання 8.6. На основі табл. 8.2 визначте економічну додану вартість підприємства. Зробіть висновки.

Таблиця 8.2 – Показники діяльності підприємства, тис.грн.

Показник	Рік		
	1	2	3
Операційний прибуток до сплати податку	8618,0	53375,0	37428,0
Власний капітал	364756,0	367923,5	404845,0
Чистий прибуток, виплачений власникам підприємства у процесі розподілу за звітний період	5217,9	7180,3	6558,49
Позиковий капітал	251127,0	269366,0	241334,0
Сплачені відсотки за використання позикових коштів	11979,0	6962,0	12719,0

Методичні рекомендації

Вартість капіталу, залученого за рахунок банківського кредиту. Оскільки проценти за користування банківською позикою виключаються з бази оподаткування прибутку, реальна вартість одиниці такого капіталу буде меншою, ніж ставка банківського проценту на величину податкової економії. Отже, вартість капіталу потрібно розглядати з урахуванням податку на прибуток:

$$BK_k = \text{СП} (1 - K_{\text{оп}}), \quad (7.1)$$

де BK_k – вартість капіталу, залученого за рахунок банківського кредиту;

СП – ставка банківського процента за кредит;

$K_{оп}$ – коефіцієнт оподаткування прибутку.

Середньозважена вартість капіталу характеризує середній рівень витрат для підтримки економічного потенціалу підприємства за наявної структури джерел коштів, вимог інвесторів і кредиторів та прийнятої дивідендної політики. Даний показник розраховується за формулою:

$$CЗВ = (\sum BK_i * Ч_i) / 100, \quad (7.2)$$

де: CЗВ – середньозважена вартість капіталу;

BK_i – вартість капіталу, залученого за рахунок і-го джерела, %;

$Ч_i$ – частка і-го джерела у загальній сумі постійного капіталу.

Або:

$$WACC = WD * CD * (1 - T) + WP * CP + WE * CE, \quad (7.3)$$

де: WD, WP, WE – відповідно питома вага позикових коштів, привілейованих акцій, власного капіталу (звичайних акцій та нерозподіленого прибутку);

CD, CP, CE – вартості відповідних частин капіталу.

Метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності. Цей метод ґрунтується на багатоваріантних розрахунках рівня фінансової рентабельності (рентабельності власного капіталу) при різній структурі капіталу та передбачає використання механізму фінансового левериджу:

$$ЕФЛ = (1 - C_{nn}) * (КВР_a - ПК) * \frac{ПК}{BK}, \quad (7.4)$$

де ЕФЛ – ефект фінансового левериджу, який полягає у прирості коефіцієнта рентабельності власного капіталу, %;

C_{nn} – ставка податку на прибуток, що виражена десятковим дробом;

КВР_а – коефіцієнт валової рентабельності активів (відношення валового прибутку до середньої вартості активів), %;

ПК – середній розмір процентів за кредит, що сплачує підприємство за використання позикового капіталу, % ;

ПК – середня сума позиченого капіталу, що використовується підприємством;

ВК – середня сума власного капіталу підприємства.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Тема: Управління інвестиціями

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про особливості управління інвестиціями, формування практичних навичок оцінювання ефективності реальних інвестиційних проєктів та фінансових інвестицій, визначення типу інвестиційного портфелю.

Програмні запитання:

1. Сутність і класифікація інвестицій.
2. Зміст і завдання управління інвестиціями на підприємстві.
3. Управління реальними інвестиціями.
4. Оцінка ефективності реальних інвестиційних.
5. Управління фінансовими інвестиціями

Обговорення теоретичних питань:

1. Визначте зміст поняття «інвестиції» та основні їх форми
2. Назвіть базові класифікаційні ознаки та охарактеризуйте види інвестицій.
3. Опишіть основні цілі управління інвестиційною діяльністю підприємства.
4. Особливості управління реальними інвестиціями.
5. Опишіть етапу інвестиційного циклу
6. Методи оцінювання ефективності реальних інвестиційних проєктів.
7. Форми фінансових інвестицій та особливості управління ними.
8. Сутність інвестиційного портфелю та характеристика його основних типів.
9. Оптимізація інвестиційного портфелю
10. Стратегії управління портфелем цінних паперів у періоди циклічних змін ставки процента на фінансовому ринку

Практичні завдання:

Завдання 9.1. Розглядається проєкт створення невеликого підприємства з виробництва товару А. Для цього необхідно придбати устаткування (на суму 2700 тис. грн. (у нульовий рік проєкту), термін його експлуатації складає 3 роки. Амортизація нараховується рівномірно. Передбачається, що на 4-му році устаткування буде продано за 300 тис. грн. Виробництво продукту А заплановано в такому обсязі: перший рік – 250 тис. шт., другий – 350 тис. шт., третій

– 400 тис. шт. Реалізація продукції здійснюватиметься за ціною 12 грн., а матеріальні витрати (без урахування амортизаційних відрахувань на одиницю товару) плануються на рівні 5,2 грн. Ставка податку на прибуток складає 25%. Номінальна ставка дисконту – 15%.

Визначте величину чистого приведеного доходу (NPV) проекту.

Завдання 9.2. Визначити доцільність проекту на основі методів визначення чистої теперішньої вартості (ЧТВ), індексу прибутковості (ІП), терміну окупності (звичайному і дисконтованому). Зробити висновки.

Таблиця 8.1. – Вихідні дані

тис. грн.

Грошові потоки (ГП) проектів					Початкові інвестиції (ІІ)	Дисконтна ставка, %
1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік		
80	20	18	60	38	160	14

Завдання 9.3. Використовуючи дані таблиці, розрахуйте внутрішню норму рентабельності проекту.

Таблиця 8.2. – Вихідні дані

тис. грн.

Показники	Роки					
	0	1	2	3	4	5
Грошовий потік		7800	3500	4000	4000	1500
Інвестиції	16000					

Методичні рекомендації

Чиста теперішня вартість (NPV) за інвестиційним проектом розраховується за формулою:

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+i)^t} - \sum_{i=1}^n \frac{C}{(1+i)^0}, \quad (8.1)$$

де CF_t – сума грошових потоків по проекту

C – початкова сума інвестицій у проект

n – номер кроку розрахунку

i – постійна норма дисконту ($y\%$)

Індекс прибутковості інвестицій. Індекс прибутковості (Profitability Index, PI) є часткою від ділення очікуваних майбутніх

грошових потоків на початкові витрати і визначається за формулою:

$$PI = \frac{\sum_{i=1}^n CF_i / (1+i)^n}{C}, \quad (8.2)$$

Внутрішня норма дохідності (рентабельності) інвестицій (Internal Rate of Return, IRR) показує максимальний рівень витрат, тобто ціни коштів, які можуть бути залучені для фінансування проекту:

$$IRR = r \Rightarrow \sum_{t=1}^n \frac{CF_n}{(1+i)^n} - C = 0, \quad (8.3)$$

Якщо $IRR > I$ – інвестиційний проект доцільно прийняти

Якщо $IRR >$ або $= I$ – інвестиційний проект не приймається

Для визначення показника IRR слід застосувати метод послідовних ітерацій, сутність якого полягає в тому, що, змінюючи ставку дисконтування, необхідно знайти позитивне та негативне значення NPV і визначити IRR за допомогою формули 3.5:

$$IRR = r_1 \frac{f(i_1)}{f(i_1) - f(i_2)} * (i_2 - i_1), \quad (8.4)$$

де i_1, i_2 – ставки дисконтування, за яких показник NPV відповідно позитивний та негативний;

$f(i_1), f(i_2)$ – відповідно позитивне та негативне значення NPV.

Період окупності (Payback Period, PP). Правило NPV дає керівникам можливість приймати правильні рішення, показує базові періоди, за які початкові інвестиції повністю повертаються за рахунок генеруючих грошових потоків, дає можливість дати попередню оцінку рівня ризику.

$$PP = I - \frac{\sum_{t=0}^n \frac{CF_n}{(1+i)^n}}{\frac{CF_n}{(1+i)^n}} \quad (8.5)$$

Розрахункова норма прибутку або коефіцієнт ефективності інвестицій (Accounting Rate of Return, ARR):

$$ARR = \frac{PN}{\frac{1}{2} * (C + RV)} \quad (8.6)$$

де PN – інвестиції;

RV – залишкова вартість активів.

Якщо $NPV > 0$, то $IRR > i$, $PI > 1$

Якщо $NPV < 0$, то $IRR < i$, $PI < 1$

Якщо $NPV = 0$, то $IRR = i$, $PI = 1$

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Тема 10. Дохідність та ризик бізнесу

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про сутність фінансових ризиків, їх значення в діяльності підприємств, особливості управління фінансовими ризиками, механізми їх нейтралізації, набуття практичних навичок з хеджування фінансових ризиків шляхом використання деривативів.

Програмні запитання:

1. Сутність та класифікація фінансових ризиків.
2. Принципи та політика управління фінансовими ризиками.
3. Внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків
4. Методи оцінки фінансового ризику в управлінському процесі

Обговорення теоретичних питань:

1. Сутність та класифікація фінансових ризиків.
2. Основні напрями управління фінансовими ризиками діяльності підприємств у ринковому середовищі.
3. Основні форми диверсифікації фінансових ризиків підприємства.
4. Зміст процесу управління валютними ризиками підприємства.
5. Значення деривативів в управлінні фінансовими ризиками.
6. Методи оцінки фінансового ризику в управлінському процесі.

Практичні завдання:

Завдання 10.1. Бета-коефіцієнт акцій підприємства «Прометей» дорівнює 1,5. Безризикова ставка дохідності становить 10 %, а очікувана дохідність ринкового інвестиційного портфеля – 14 %. У поточному періоді підприємство виплатило дивіденди власникам акцій у сумі 5 грн/акцію. Інвестори очікують, що щорічний темп зростання дивідендів буде становити 12,5 % протягом довготривалого періоду.

Визначити очікувану дохідність акції за моделлю ціноутворення капітальних активів. Якою є поточна ринкова вартість акції, урахувавши необхідну дохідність? Як зміняться очікувана доходність та ринкова вартість акції, якщо бета-коефіцієнт буде становити 1,2 (якщо припустити, що інші характеристики залишаються незмінними)?

Завдання 10.2. Інвестор укладає кошти у звичайні акції підприємства X, у цьому разі його оцінки можливої річної дохідності акцій будуть такі (табл. 9.1):

Таблиця 9.1

Оцінки можливої дохідності акцій

Ймовірність настання	0,1	0,15	0,50	0,15	0,10
Можлива дохідність, %	-8	5	15	20	27

Завдання 10.3. Очікувана дохідність акцій підприємства «Смарагд» має характеризуватися таким розподілом (табл. 9.1). Знайдіть очікувану дохідність акцій компанії, середньоквадратичне відхилення та коефіцієнт варіації.

Таблиця 9.2. – Показники очікуваної дохідності акцій підприємства

Попит на продукцію підприємства	Ймовірність	Дохідність %
Низький	0,1	-50
Нижче середнього	0,2	-5
Середній	0,4	16
Вище середнього	0,2	25
Високий	0,1	60
Всього	1	

Методичні рекомендації

Очікувана дохідність актива визначається:

$$\bar{R} = \sum_{i=1}^n R_i \times P_i \quad (9.1)$$

де R_i – i -а можлива дохідність;

P_i – ймовірність її отримання;

n – загальна кількість можливих варіантів дохідностей.

Таким чином, очікувана дохідність (математичне очікування дохідності) – це середньозважена величина можливих значень дохідності, де ваговими коефіцієнтами є ймовірності їх отримання.

Ризик інвестицій в актив визначається розкидом або дисперсією всіх можливих значень його дохідності відносно їх середньої величини.

Середньоквадратичне (стандартне) відхилення визначається за формулою:

$$\sigma = \sqrt{\sum_{i=1}^n (R_i - \bar{R})^2 \times P_i} \quad (9.2)$$

де R_i – і-а можлива дохідність;
 \bar{R} – середньозважена дохідність;
 P_i – ймовірність її отримання.

Чим більше стандартне відхилення дохідності, тим більшою є її мінливість та, відповідно, вище ризик інвестиції. Дисперсія (варіація) дохідності (σ^2) – квадрат стандартного відхилення. Показує розкид розподілу дохідності. Коефіцієнт варіації (дисперсії) визначається:

$$CV = \frac{\sigma}{\bar{R}} \quad (9.3)$$

де σ – середньоквадратичне відхилення;
 \bar{R} – середня дохідність.

Бета-коефіцієнт – коефіцієнт систематичного ринкового ризику, який відображає чутливість дохідності акції до зміни дохідності ринкового портфеля. Бета-коефіцієнт є мірою ризику індивідуального цінного паперу в оптимальному портфелі.

Модель ціноутворення капітальних активів (САРМ) – передбачає, що всі інвестори загалом володіють цінними паперами в однакових оптимальних пропорціях та всі фінансові ринки є ефективними, тобто ціни на цінні папери оптимально врівноважено, виходячи з попиту та пропозиції. Тоді очікувана дохідність ринкового портфеля буде дорівнювати дохідності безризикового цінного паперу + премія за ризик і ризик ринкового портфеля буде становити систематичний ризик.

Тоді рівняння для ринкової лінії цінних паперів буде становити:

$$R_j = R_f + (R_M - R_f) \times \beta_j, \quad (9.4)$$

де R_j – очікувана дохідність цінних паперів;
 R_f – безризикова ставка дохідності;
 R_M – очікувана дохідність портфеля;
 β_j – бета-коефіцієнт цінних паперів.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Фінансовий менеджмент : підручник / за заг. ред. Т.А. Говорушко. Львів: Магнолія 2006, 2014. 344 с.
2. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / за заг. ред. Момот Т.В. К: Центр учбової літератури, 2011. 712 с.
3. Фінансовий менеджмент: підручник / за заг. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 2-ге вид., перероб. Київ : КНЕУ, 2017. 534 с.
4. Фінансовий менеджмент: підручник / Кнейслер О. В., Квасовський О. Р., Ніпіаліді О. Ю. / за ред. Кнейслер О. В. Тернопіль: Економічна думка, 2018. 482 с

Допоміжна література

5. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. Київ: Ельга, 2008. 724 с.
6. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту: підручник переклад з англ. Київ: Молодь, 1997. 1000 с.
7. Варченко О.М. та ін. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. 2-ге вид. перероб. К.: Хай-Тек Прес, 2019, 396 с.
8. Лапіна І. С. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / за ред. І. С. Лапіної. Одеса: Атлант, 2016. 313 с.
9. Нестерова С.В. Фінансовий менеджмент: практикум: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2018. 267 с.
10. Оцінка бізнесу : навч. посіб. для студентів економічних спеціальностей / Н. С. Краснокутська, Г. М. Коптєва. – Харків : НТУ «ХП», 2021. 229 с.
11. Фінанси підприємств: підручник / Поддєрьогін А.М. та ін.; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 8-е вид., переробл. та допов. Київ : КНЕУ, 2013. 519 с.
12. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Васьківська К. В., Сич О. А. Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 236 с.
13. Фінансовий менеджмент : підручник / Д. І. Дема, Л. М. Дорохова, О. М. Віленчук та ін. – Житомир : ЖНАЕУ, 2018. 320 с.
14. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / за заг. редакцією д-ра екон. наук І.О. Школьник та канд. екон. наук В. М. Кремень [І. О. Школьник, В. М. Кремень, С. М. Козьменко та ін.]. Суми, 2014. 427 с.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://www.portal.rada.gov.ua>
2. Господарський кодекс України: закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
3. Державний комітет статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Кабінет міністрів України: веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
5. Міністерство Фінансів України: веб-сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk>
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
7. Національний банк України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/>
8. Податковий кодекс України: закон України від 08.01.2017 № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>